

Ik heb geen idee van niets in het bijzonder

Ik heb geen idee van niets in het bijzonder

Gedichten 1998-2014

Jan Posman

copyright © Jan Posman, Maldegem
foto achter Luc de Coninck
omslagontwerp Mick Traen
isbn 9789402134919

Dit boek bevat vrijwel alle gedichten die ik tussen 1998 en 2014 schreef en in 2015 nog de moeite waard vond. Er zijn zes bundels. De titel is een van de verzen uit “Binnen gillende wind” en verwoordt goed hoe het met mij gesteld is na 50 jaar lezen, tobben, om me heen kijken, vragen niet beantwoord krijgen, gevoelens onderdrukken en uitvergroten, liefhebben en verafschuwen, aardappelen en uien.

Ik heb, in de periode vanaf 1998, geen uitgeverijen bestoookt met mijn werk. Ik herinner mij een bundel naar een uitgeverij in Leuven te hebben gestuurd. Ik kreeg nooit een reactie. Nu en dan heb ik gedichten naar tijdschriften gestuurd, zoals Het Liegend Konijn en Y/Z. Alles werd afgewezen. Een lichtpunt was de Prijs van de Stad Brugge, die ik won met “Wegwaaiende straten”. Laten we Brugge omhelzen. Zwanen en koetsen, pannenkoeken en processies.

Ik kon moeilijk met die afwijzingen om en hield het bij die luttele pogingen. Iedere schrijver vindt zijn eigen teksten natuurlijk geweldig. Voor ze ergens bij iemand aanslaan, zijn misschien meer pogingen nodig. Misschien doet een netwerk wonderen, maar daar heb ik geen talent voor. Mijn houding is volgens mij veeleer gelaten dan verwaand, omdat er, alles bij mekaar genomen, niet zo veel gebeurt met een bundel die door een gerenommeerde uitgeverij gepubliceerd wordt. Je kan nu beter je gedichten in de Kalverstraat of op de Meir voordragen of ze via sociale media verspreiden voor likes.

Ik kan ziekelijk aan mijn werk blijven prutsen. Ik heb het moeilijk met de definitiviteit van gepubliceerd werk. Alles kan immers altijd beter. Toch begreep ik, toen mijn indertijd door Manteau gepubliceerde romans daar uiteindelijk voor me lagen, dat een literair werk maar zijn naam verdient als het in de wereld is. Zoals kinderen, die in plaats van in een donkere kelder te verkommeren dan een eigen weg kunnen kiezen en dan allerhande avonturen meemaken, plezier en narigheid. Daarom pleeg ik dit boek. Red ons van de vergetelheid, kermen alle gedichten.

JP

Inhoud

Bundel 1

Zwartwitfoto's en koffie verkeerd

Dit kan je vertellen aan je kinderen, later
Bij restaurant het vagevuur linksaf
Er ligt een dik meisje in mijn bed
Nieuw leren jasje
Wegwaaiende straten
Weer naar je kijken
Het is nog even juli
Trauma's die je niet had willen missen
Hersenzwakke, allegro moderato

Bundel 2

Jij in een perfect licht

Heute godverdomme

Man met zwarte trui
Zwitserland aan zee
Daarna moet ik ingeslapen zijn
Er bestaat zacht staal
De vergissing heeft een smaak
Zomerhuis in het land van René Char
Wit haar is mijn ambitie
Aan een engel denken
Wat je kan zeggen als je niet lang meer hebt
Anna heeft nu een hond
Het bestaat uit vragen
Reflectie in een dreef
Oma en ongewoon voorwerp
Jimmy Rosenberg
Een moment in de hal bij de trap

Boeren bij een kachel
Meisje met pinhelm
Onzin tussen ons in
Het einde van een wals

Stil in het huis

Vijftien
Zwijgende moeder
De kinderen hypothetisch
Narayama
Een boek van een Zweed
Misvormde lippen

Ingevingen

Alleen mensen kijken
Morgenstemming
Ontbijt met waas
Augustus
De zonnebril van Dylan
Een zomer van wolkenvelden
Loempianasmaak
Ze is een free jazz
Berlinde en de paarden
Aanschijn

Bundel 3

Het donker van Dostojewski

Herzieningen

Talent voor onbegrip
Het donker van Dostojewski
De voorwaarden van mijn huis
Verveling op Fidji
De afstand tussen ons spelt je naam
Verdwalen in mijn kamers
Binnen gillende wind
Chopin zo hard dat het pijn doet
Voor het eerst warm

Afwezigheden

Eerst hoor je gezang
Als een halfdode danseres
Haar ogen zijn watergrijs
De afwezigheid van haar lichaam
Op een nacht konden we niet slapen
Ze was licht
De afwezigheid van haar handen

Een vlinder van beton

De vrijheid is een vlinder van beton
We hebben bijna een belofte gedaan
Eerder die avond bij een rafelig lied
De katten zijn waakzaam bij de tramontane

Regenritmes

Bundel 4

Wie je bent en wat je verhaal is

Hoogzomer
Onduidelijke avond in augustus
Weer in het land van grijs
Daar is de vloedlijn
De plaats waar je wegdroomt
Wat een avondrood!
Moment met fruit
Ze is bijzonder
Dylan altijd Dylan
Nutshell

Bundel 5

Een hond begraven op een dinsdag in maart

Verontwaardigde gedichten

Weinig opbeurende hotelkamer
Kolonel in gewaad
Het
De vaderfiguur

Onhandelbare gedichten

Uitzicht op een grens
Om twaalf uur zal ik een jurk dragen
Uren praten bij het vuur
Tearoom in Oostende
Herinnering aan onze eerste dag
Rot op met je Rothko !

Koffie drinken
Ontbijt met dankbaar contrast

Gedichten met speling

Nepschilderij
Voor Apollinaire (1)
Voor Apollinaire (2)
Gedachte uit Lissabon
Jingle bells is een mogelijkheid
Het andere het
Engelse ellende

Oudemensengedichten

Denk niet zo lang na als ik vraag of ze mooier was
Straks kleedt ze zich uit
En nu even ernstig, ja
De ribes in novemer
De herfst tot kerst
Vijftig
Freddy van de Misty
Franse film

Bundel 6

De liefde als in juni

Mijn broer en ikzelf bij de vijvers (deel 1)
Rituelen van het platteland (deel 2)
Ogen van een hindekalf (deel 3)

Zwartwitfoto's en koffie verkeerd

negen gedichten

voor Aukje, Reinalda en Dorothea
voor al die meisjes in je

And no voice comes from outer space, from the folds
Of dust and carpets of wind to tell us that this

Is the way it was meant to happen, that if only we knew
How long the ruins would last we would never complain.

Mark Strand

inhoud

dit kan je vertellen aan je kinderen, later

bij restaurant het vagevuur linksaf

er ligt een dik meisje in mijn bed

nieuw leren jasje

wegwaaiende straten

weer naar je kijken

het is nog even juli

trauma's die je niet had willen missen

hersenzwakke, allegro moderato

dit kan je vertellen aan je kinderen, later

ooit maakte ik een merkwaardig doelpunt

ik was dertien denk ik,
ik was geen aanvaller
maar de centrale verdediger

het was ongewoon dat ik zo dicht
bij het doel van de tegenstander kwam
maar het gebeurde wel eens
bij hoekschoppen,
of als de tijd bijna om was
en iedere speler, omdat er
niets meer te verliezen viel
iets bij het doel van de winnende partij
probeerde te forceren

en toen die ene keer mikte een
van onze beste jongens op doel,

een lage bal
de doelman hield de bal nog tegen
met zijn voet
speelde daardoor
per ongeluk mij aan,
ik kwam echt hard aanlopen,
de bal kwam
op mijn bekken terecht en
door mijn snelheid bleef hij daar ook
natuurkunde, dacht ik nog, natuurkunde
en
met mijn armen ver van mijn romp af
alsof ik vloog, liep ik zo,
met die bal tegen mijn zaakje aan,
dat doel in

een geweldig kabaal steeg uit het publiek op
niet te geloven dat uit dat kleine hoopje volk
zo'n geluid kon komen
een doelpunt met je lul!, scandeerde het,
een doelpunt met je lul!

zelfs de supporters van de tegenpartij
hadden er plezier in, ze lachten in
hun gebreide sjaals van hard blauw en wit
de weken daarna maakte iemand er
een liedje over, zoals alle stadionliedjes
idioot en ergerlijk, maar toch

het was de enige wedstrijd
die mijn vader meemaakte
ik speelde al drie jaar wedstrijden
maar hij liet zich nooit zien,
alleen die ene keer

die avond at hij zoals elke zaterdagavond
met een soeplepel een hele liter roomijs
toen de weekendfilm begon, zei hij:
zo'n doelpunt gaat vast een heel leven mee
dit kan je vertellen aan je kinderen, later

bij restaurant het vagevuur linksaf

hij zei dat het overblijfselen van de zee waren
het was een polderlandschap met kreken, rimpelige
plassen, ertussen de isolerende maisvelden
het einde van augustus is altijd droevig

bij restaurant het vagevuur linksaf, de lucht was grijs
toen ik in zijn landschap verscheen
nagenoeg het grijs van het zand van het pad
ik had mijn zwarte heksenkleren aangetrokken
lange jurk, laarzen, mijn wollen jas
waar het te warm voor was

ook als de wind zachter werd, bleef hij toch aanwezig,
fluisterend tegen het gras
ik verwachtte een moment waarop dat wateroppervlak
als een donkere spiegel werd, maar het bleef rimpelig
de kreken waren overblijfselen van de zee
daarom hadden ze altijd kleine golfjes

hij lag op zijn rug in het gras van zijn tuin, keek
naar het witte spoor van een vliegtuig, begon een verhaal
over zijn grootvader die altijd zei dat vliegen voor vogels en beslist
niets voor mensen was
hij keek me niet eens aan, ik had net zo goed
de postbode kunnen zijn
toen ik eindelijk zijn ogen zag, was het alsof we al uren hadden
gepraat en hij mijn gezicht gewend was
hij droeg een wit overhemd en een rare bruine broek
een broek die uit de mode was
bij een raam stond een vogelkooi waarin een kauw zat te eten
het deurtje van de kooi stond gewoon open
hij komt af en toe eten, zei hij, het is altijd dezelfde
soms houd ik hem een poosje gevangen en merkwaardig genoeg
schijnt hij dat niet erg te vinden, hij komt altijd terug
dat is niet gek als je weet dat ik hem ooit op het pad vond
halfdood, wat halfdood ook mag betekenen

ik kreeg appelsap, hij dronk zwarte koffie met suiker
we zagen de kauw wegvliegen, hij bleef nog een kwart minuut
op het dak van het schuurtje zitten, zelf wist hij ook niet waarom
en vloog dan over de zeeresten naar minnaars en vrienden

er ligt een dik meisje in mijn bed

iets over vier uur in de ochtend en volop zomer,
ik kan niet slapen, op mijn omweg ligt een morsige droom
wanorde is een wachtwoord, langs elastische fermates
bereik ik een poort en praat met een nar in boventonen
er ligt een dik meisje in mijn bed, het is maar
zeventien jaar, proefondervindelijke uithuizigheid
het ondergaat nog goniometrie, gevinger in de cinema
ik opteer voor die droom maar de tekening verwaait

in de woonkamer, op een oude klapstoel uit Amerika
vermagerd van ernstige hitte en nagenoeg naakt,
rol ik een lange dunne torpedo, kijk naar het aarzelende
licht, de gedroogde rozen, de foto van mijn zoon
die van zijn vader niet meer weet
dan het halflange haar, het onberekenbaar gezicht,
de eeuwige witte overhemden en de spijkerbroeken,
en verder wat zijn moeder prijsgeeft uit een raar
en ingewikkeld geheugen, uit kamers van spijt,
uit dagen van trage terreur en opnaaiend lawaai

boven mijn ingenomen bed hangt nu haar droom
van zonlicht en geboorte, ijsjes op terrassen,
hemelse gewaden en verlaten witte stranden

miljoenen bloemen en zeldzame warmte van
een vreemde die haar lichaam ontvouwt
onder donkere ogen
halfweg de hal smaakte bloed naar ijzer
ze kwam van de tandarts, the house of pain
dik meisje met mooi gezicht
er ontstond iets over de pijngrens van een man
gesidder onder het geschraap en smaak van narcose
het geroffel tegen je hersens, de wraak van het boze
zijn adem van salami en lunchworst
de lyrische horror van zijn wolvenogen

ze hapert aan grenzen van een haar onbekende ander
die dezelfde deuren en kreunende trappen
met gestreken bewegingen bezweert
gespecialiseerd in grijswaarden
in beheersing van mijn verwarring
in vergeving van bezopen in bed liggen
na een nacht gepraat over alweer het onbereikbare
ze zei twee seconden niets

ik heb de deuren als rustende vleugels opengezet
hoe ze om een bres in haar verveling verzocht en nu
slapend verhalen verspreidt over een zilverrug
dronken en spraakzaam, geil en hardhandig
over het weinige en de plankenvloer
over mijn lakens die zich verstandig en lui
boven gebruikte angels, versmaad zaad,
boven eelt en condens,
boven de precisie van mijn mystiek uitleven

waar komt ze vandaan, is ze een weeskind?
waarom komt haar moeder haar niet zoeken,
op de tast en van slag, gehavend en dwars?
in dat aarzelende licht nog
een regenmantel over een nachtjurk
misschien ken ik haar moeder van de lagere school
stelden we in dezelfde benauwde klas
over Waterloo en het koppelwerkwoord,
het Gulden Vlies, de buizerd en planeetnevel,
de Blijde Intrede en lichtgevende vissen
vragen met een kinderstem
afgeleid door een gevangen krekkel
in een doosje van smeerkaas, door een hoge bal,
afgeleid door de beaderde hand van de meester,
een loslopende hond op de speelplaats,
een geschopte jongen op de plavuizen

een dik meisje van zeventien dat op een vrijdagavond
voor het eerst bij me aanbelde
na de schilderklas, ze had cactussap mee
een wezen van ongeduld in een zwarte wollen jas,
jonge wangen, een werkelijk mooi gezicht,
een tattoo op een schouderblad
neem me mee naar een Japanse film,
vertel me over een van je projecten
dat met lege kamers en schaduwen,
vliegende stemmen en opwaaiend papier
laten we er wat geld doorjagen
dat was wat ze zei in haar onscherpe blijven
ik heb een hele maand voor Randstad gewerkt
ik heb zandkoekjes verpakt in een fabriek
en ook een sneeuwlandschap verkocht
aan een magere dame met geld en verdriet

misschien moet ik nu al, om halfvijf op een zomerse morgen,
koffie zetten, kijken naar wat in beweging komt,
hoe onvolmaakt bedrog zich voor zichzelf verlegt
hetzelfde wachten op de genade van het wachten
de naad van de achterkant
onthutst en hitsig, hovaardig en alleen
ik heb de helft van mijn wachten geoogst, de andere helft
is voor de vogels en het zicht
misschien kleden zich daar meisjes
met gepaste traagheid uit
voor de ogen van jongens die nog alles moeten leren
die in catalogi van postorderbedrijven
damesondergoed studeren

gekooide demonen kan je uithongeren, lastig gezang
wurmt zich met koude door schuchtere spleten mee
mijn wezen is onopgeruimd, er ligt een dik meisje in mijn bed
ik heb voor alles de tijd maar nooit tijd genoeg
ik onderga een bedwelmend bestand
in mijn hoofd zijn zesduizend pruimen, ik wil niet naar China
wat is volgens jou de humor van Hopper?
vroeg het dikste meisje van de schilderklas
voor ze moe en vredig in slaap viel en ik zag
dat mijn hoofdkussen bij haar mond een nat plekje had
en ik zei, overmand van gras, en van mijn daden
vragen makend, het is dezelfde als die van bomen
die achthonderd jaar zuigen aan de aarde
saai, standvastig en sereen

ze lachte langzamer, licht kinky, overweging
van doodbrave slaap
het is dezelfde humor van rechtop lopen en leven,

een potje gitaar spelen, twee jongens
met wollen truien en Weltschmerz,
humor tegenover het platte sterven,
waar denk je aan als je reutelend sterft?
aan vergeving, aan een orkest, aan een zin van Sartre,
aan rundstong in maderasaus?
aan een dik meisje dat in mijn bed lag,
een meisje van zeventien, ze rook naar thee van thijm
met een beetje honing in
vrouwen willen altijd lekker ruiken
ik zie mijn moeder voor me staan,
mijn moeder rook naar suikerbrood
"met zulke slechte tanden zal je nooit een vrouw vinden"
dat zei ze altijd als ik niet naar de tandarts wilde,
naar the house of horror, alsof het wat uitmaakte,
en dan lachten we samen, zeepsop spatte op,
iets rolde en botste op het aanrecht van
roestvrij staal uit raar Duitsland
we lachten om de kunstgebitten van de wereld,
om de trouwfeesten en de keurige kleren, om
de toekomst die voor een vierde uit zomers bestond,
om de sterren die zesduizend in getal waren en later
in mijn hoofd neerdaalden,
hun muisstille individualiteit,
instigerend verschil

op een Zeeuwse zender is Hotel California
koffie begint met een geluid, dan een geur
ik lees een halve bladzij Zarathustra
weet niet meer
wat ik van dat meisje moet denken,
dat meisje in mijn bed
ze heeft een juist gezicht

nieuw leren jasje

je houdt van de geur van het leer, je zegt het tussen
je adem in
het is het zweet van een stervend beest, je beweegt
anders in je nieuwe leren jasje,
als een danseres
die zometeen het podium op moet
als een prinses
die het paard aanmoedigt dat niet meer kan verliezen
als een meisje in een tuin de eerste dag van de vakantie
haar bloed is dun,
ze kent niet alle woorden van het liedje
de wind komt vrijmoedig uit het zuiden
bij het boompje cirkelen meer en meer wespen
om de onrijpe pruimen heen
en achter de betonplaten staat een oudere man

je hebt het jasje uit een grote stad van een ander land
in het leer is de geur van zweet van sterven en van beest
het is zwart met zout in
niettemin heb je de keuze jaren uitgesteld,
zoals altijd,
zoals elke keuze altijd,
niettemin sta je daar nu zelf uitgelezen,
als een antwoord op elk ervaren falen,
als zij met het zegel, als zij die zegent
als zij die het intussen ontevreden weet, het verteert
het ogenschijnlijk detail niet vergeet
er is de wereld en een uitgelachen idee
en toch iemand die mee wil
je wist het jaren voor het spreken,
ook al deed je onzeker zoals altijd
voor de zekerheid onzeker

onderweg naar een streek waar je lang niet bent geweest
waar niets is en niets gebeurt, het niets dat je mist
je vraagt je af of hij echt heeft gewacht
aandacht laat zich uit de verte moeilijk nagaan
met hem praat je straks weer over later
waar je misschien met hem zal leven in een stad
die meesleept en ook een stad aan zee is,
een dromerig Trieste
met hem praat je over je mooie jasje
met het zweet van een dood beest in
je drinkt een ijskoude koffie op een terrasje
je glimlach steeds een zweep
je indische genen in je ontkenning van tijd
ook hij begrijpt dat er iets tussen sterven en streven is
een geeuw, een streling,
het gevoel van een nieuw leren jasje

wegwaaiende straten

ik moet nog achterhalen waar jij tegenwoordig woont
misschien geef je les aan kinderen in de jungle
misschien verblijf je in een sanatorium
in een land van bergen
je had iets dat nooit helemaal genas en je rookte
de hele tijd door, je zat constant in de nevel
zelfs in bad, op de wc stond een volle asbak
als een karikatuur
sommige van die inrichtingen zijn nog altijd als
in de jaren twintig, zoals in je verbeelding als je
leest dat Van Ostaijen er het einde van zijn leven doorbracht
dat killige en dat oude, als je er binnengebracht wordt,
kan je alleen maar denken dat het voorgoed is
mijn moeder woonde als kind in de buurt van een groot sanatorium,
waar mensen uit twee provincies kwamen om te lijden
als ze er met de fiets langsreed, durfde ze nooit adem te halen
het was de tijd van tuberculose, elke tijd heeft zijn ziekten
waaraan mensen niet proberen te denken

de straat waar je woonde, voor we samen die studio huurden,
is onlangs afgebroken, vraag me niet waarom ik je dat
zo nodig moet schrijven, onachterhaalbare plicht, cryptisch motief
tegenwoordig worden hele straten op één morgen afgebroken
er is wat lawaai en dan is er ineens niets dan stof en liggen er
stukken steen met kalk en

repen behangselpapier met arabesken aan
mensen die er langskomen houden even stil en
reconstrueren in hun hoofden een slaapkamer
of een keuken
ook mijn straat van vroeger is onlangs verdwenen
op een morgen is ze weggewaaid
zo stel ik het me voor
wat niet door mensenhanden gebeurt, is altijd minder erg
er komt een gebouw
zo groot als mijn straat in haar geheel was
een gebouw voor mensen in slechtzittende pakken
een gebouw met een logo
we behoren tot een groep, ooit moest het er van komen
we hebben lange tijd in een straat gewoond
die niet meer bestaat

in onze gezichten is
een richtingloze verontwaardiging
mijn straat was voor mij nooit lelijk,
ze had een zeldzame orde
ik begreep dat anderen haar lelijk vonden,
ik begreep het goed
ik stel me de stilte voor zoals ze om je heen is
als je dit leest
die stilte ben ik

weer naar je kijken

weer naar je kijken terwijl je slaapt
altijd zo stil, je slaapt als op plaatjes
in sprookjesboeken, naast de vermoeide
rivier die ik ben, als in onwil

weer naar je kijken terwijl je gewassen
en inmiddels droge kleren vouwt, terwijl
je op een toetsenbord met te weinig
vingers tikt, je weet weg met mijn blik
je vernauwt de jouwe, jij ziet geluiden

je haalt ze op uit een verleden van volop
gefluister, regen en meeuwen
liedjes op de transistor onder je kussen
de middengolf met zijn mysteries van
lange nachten, de verwachting
in een vreemde taal
zwartwitfoto's en koffie verkeerd
je lach bij de verstilling van het kijken,
ik voel nog
hoe je zoog aan mijn dagen, die toen
van oude swing, van stemmen, symbolen,
infusies uit Afrika waren

iedereen was die zomer anders, verder
van ons af
fruitvliegjes verdronken in helrode cocktails
tussen geluiden
van een middagterras, afscheidskussen, munten
op metalen tafels, een Spaanse gitaar, gerinkel
van sleutels in uitgaande jassen
tussen meisjes met ogen voor een ode
en nieuwe grenzen,
kwam jij op me toegestapt met al je tijdloosheid
je gezicht van een tekening van Schiele
je tred als in een Franse film uit '75
je zwarte jurk die deed denken
aan de charleston

en toen was iedereen verder van ons af
de dingen niet eens eenzelve
het nietszeggende zweeg gewoon
voor die ene keer

weer naar je kijken terwijl je je kleren
uittrekt, weer naar je kijken vanuit
ons bed, dat zoals echtelijke bedden
een licht drama ademt